

Тема. Дослідження коливань тіла на пружині.

Теоретичні відомості та практичні поради

Пружинний маятник – це тіло, підвішене на пружині і здатне коливатися вздовж вертикальної осі. У вертикальному напрямку на тіло на пружині діють сили тяжіння і сила пружності пружини, які зрівноважують одна одну. Якщо відхилити маятник від положення рівноваги, то рівновага сил порушиться і маятник почне коливатися. Прискорення тіла, що коливається на пружині не залежить від сили тяжіння, що діє на це тіло. Період коливань визначається за формулою:

$$T = 2\pi \sqrt{\frac{m}{k}},$$

де T – період коливань, m – маса тіла, k – жорсткість пружини.

Масу тіла можна визначити наступним чином:

$$m = \frac{k T^2}{4\pi^2}.$$

Період, тобто час, протягом якого здійснюється одне повне коливання, дорівнює відношенню часу t , протягом якого здійснюється N коливань до їх кількості: $T = \frac{t}{N}$.

Якщо до пружини підвісити вантаж відомої маси m_1 , то у стані рівноваги сила тяжіння дорівнюватиме силі пружності:

$$mg = kx,$$

де m – маса вантажу, k – жорсткість пружини, $g = 9,8 \frac{\text{М}}{\text{с}^2}$, x – видовження пружини.

Жорсткість дорівнює:

$$k = \frac{m g}{x}.$$

Малюнок 1

Тема. Дослідження коливань тіла на пружині.

Мета: визначити період коливань пружинного маятника, перевірити залежність періоду коливань пружинного маятника від амплітуди коливань, маси вантажу та коефіцієнта жорсткості.

Обладнання: дві пружини різної жорсткості, два тіла різної маси, секундомір, штатив.

Виконання роботи

Визначаю жорсткість пружин:

- ▶ визначаю ціну поділки лінійки (бігової доріжки): $C_{л} = \underline{\hspace{2cm}}$;
- ▶ вісь блока закріплюю у муфті, а до кінця осі блока підвішую пружину;
- ▶ паралельно стержню штатива до дерев'яного модуля прикріплюю вертикально бігову доріжку так, щоб відстань між пружиною і міліметровою шкалою доріжки була б найменшою (див. мал.);
- ▶ фіксую поділку лінійки, проти якої розташований останній виток пружини;
- ▶ підвішую тягарець масою 102 г та вимірюю видовження пружини: $x = \underline{\hspace{2cm}}$ м;
- ▶ обчислюю жорсткість пружини: $k_1 = \frac{mg}{x}$; $k_1 = \frac{\underline{\hspace{2cm}}}{\underline{\hspace{2cm}}} = \underline{\hspace{2cm}} \frac{\text{Н}}{\text{м}}$.
- ▶ визначаю жорсткість наступної пружини: $k_2 = \frac{\underline{\hspace{2cm}}}{\underline{\hspace{2cm}}} = \underline{\hspace{2cm}} \frac{\text{Н}}{\text{м}}$.

I. Досліджую залежність періоду коливань пружинного маятника від амплітуди коливань.

1. Закріплюю одну із пружин (жорсткість – k_1) у штативі та підвішую до неї вантаж меншої маси m_1 так, як показано на рисунку.
2. Відводжу маятник з положення рівноваги та відпускаю його: $A_1 = \underline{\hspace{2cm}}$ м. Вимірюю час t_1 , за який маятник здійснює N повних коливань та визначаю період коливань маятника:
 $t_1 = \underline{\hspace{2cm}}$ с ; $N = \underline{\hspace{2cm}}$; $T_1 = \frac{t_1}{N}$; $T_1 = \frac{\underline{\hspace{2cm}}}{\underline{\hspace{2cm}}} = \underline{\hspace{2cm}}$ с.
3. Повторюю дослід ще один раз, відвівши маятник від положення рівноваги на іншу відстань: $A_2 = \underline{\hspace{2cm}}$ м. Вимірюю час t_2 , за який маятник здійснює N повних коливань та визначаю період коливань маятника:
 $t_2 = \underline{\hspace{2cm}}$ с ; $N = \underline{\hspace{2cm}}$; $T_2 = \frac{t_2}{N}$; $T_2 = \frac{\underline{\hspace{2cm}}}{\underline{\hspace{2cm}}} = \underline{\hspace{2cm}}$ с.

4. Результати вимірювань та обчислень записую до таблиці:

Таблиця 1

№ досліду	Амплітуда коливань A , м	Кількість коливань N	Час коливань t , с	Період коливань T , с
1	$A_1 = \underline{\hspace{2cm}}$		$t_1 = \underline{\hspace{2cm}}$	$T_1 = \underline{\hspace{2cm}}$
2	$A_2 = \underline{\hspace{2cm}}$		$t_2 = \underline{\hspace{2cm}}$	$T_2 = \underline{\hspace{2cm}}$

5. За результатами досліджень роблю висновки:

II. Досліджую залежність періоду коливань пружинного маятника від його маси.

1. Підвішую до пружини вантаж іншої маси m_2 (пружину не замінюю) та визначаю період коливань: $T = \text{————} = \text{————}$ с.

2. Результати вимірювань та обчислень записую до таблиці:

Таблиця 1

Кількість коливань N	Час коливань t , с	Період коливань T , с

3. Порівнюю значення періоду коливань T з попереднім значенням періоду, отриманим у завданні 1. Роблю висновок:

III. Досліджую залежність періоду коливань пружинного маятника від його жорсткості.

1. Замінюю пружину (жорсткість – k_1) на пружину іншої жорсткості: $k_2 = \text{————} \frac{\text{Н}}{\text{м}}$.

2. Масу вантажу беру таку ж, як у досліді 2: m_2 .

3. Визначаю період коливань: $T' = \text{————} = \text{————}$ с.

4. Результати вимірювань та обчислень записую до таблиці:

Таблиця 1

Кількість коливань N	Час коливань t , с	Період коливань T' ,с

5. Порівнюю період коливань T' з попереднім значенням періоду T , яке отримане у завданні 2:
 $T' = \text{————}$ с; $T = \text{————}$ с.

6. Висновок:

7. За результатами досліджень роблю висновки:

Роботу виконав учень _____ класу

Роботу перевірів вчитель _____